

WYTYCZNE KONKURSOWE

Objaśnienie:

Wytyczne dotyczące bezpośrednio zadania konkursowego zawiera punkt 5. Poprzedzają go 4 punkty, które pomogą w syntetyczny sposób przyswoić oraz zrozumieć tematykę, zamysł i wytyczne dotyczące wystawy stałej Pałacu Dąbrowskiego w Winnej Górze.

1.

WPROWADZENIE

Mała wielkopolska wieś Winna Góra związała się trwale z tzw. wielką historią poprzez postać gen. Jana Henryka Dąbrowskiego. Stało się to w 1807 roku, gdy Napoleon Bonaparte podarował twórcy polskich legionów m.in. winnogórski dwór wraz zabudowaniami folwarcznymi. Dziesięć lat później ciało Dąbrowskiego złożono w lokalnym kościele, w którym spoczywa do dziś.

Obecnie istniejący pałac powstał natomiast w początkach XX wieku. Zastąpiono nim rozebrany dwór z czasów Dąbrowskiego. W rękach potomków generała (**rodziny Mańkowskich**) posiadłość znajdowała się do 1939 roku.

W wieku XIX właściciele Winnej Góry byli związani z **ideą i twórcami pracy organicznej**: pozytywistycznymi działaniami mającymi na celu gospodarcze rozwinięcie i ideowe podtrzymanie substancji narodowej w czasach zaborów.

Dlatego też Pałac w Winnej Górze ma stać się w najbliższych latach **pełnowymiarowym nowoczesnym centrum interpretacji dziedzictwa**, które będzie poświęcone:

- **postaci i działalności gen. J.H Dąbrowskiego;**
- **działaniom twórczyń i twórców pracy organicznej;**
- **historii dworu i pałacu w Winnej Górze;**
- **współczesnej interpretacji pracy organicznej.**

Prezentacji tych aspektów służyć ma będąca przedmiotem konkursu **wystawa stała** – przygotowana w oparciu o:

→ **historię miejsca** - pkt 2,

- kontekst regionalny – pkt 3,
- stan obecny – pkt 4.
- szczegółowe wytyczne pkt 5.

2.

HISTORIA MIEJSCA

WINNA GÓRA – WIEŚ, DWÓR, PAŁAC, KOŚCIÓŁ

2.1

WINNA GÓRA

Wieś istnieje **od XIII wieku** (pierwsza wzmianka: 1250 r.), lokowana na prawie niemieckim. Nazwa pochodzi **od winorośli uprawianych tu do XIX wieku**. Przez stulecia wieś była własnością biskupów poznańskich. W 1766 roku wybudowano w niej kolejny, istniejący do dziś barokowy → **kościół św. Michała Archanioła**. Pierwszy → **dwór** w stylu klasycystycznym powstał również w latach 60. XVIII wieku dla biskupa T.K. Czartoryskiego.

W 1796 roku posiadłość przeszła w ręce **władz pruskich** w wyniku kasaty dóbr kościelnych. W 1807 roku **Napoleon Bonaparte podarował wieś wraz z dworem Janowi Henrykowi Dąbrowskiemu**, który mieszkał w Winnej Górze od roku 1815 do swojej śmierci w 1818 r.

Majątek odziedziczyła żona Barbara (z Chłapowskich), po niej syn Bronisław (w 1848 r.), a następnie (w 1880 r.) córka – Bogusława, która weszła do **rodziny Mańkowskich**. Majątek pozostał w rękach tej rodziny do 1939 roku. W 1910 powstał obecny → **pałac**, a stary budynek został rozebrany.

W czasie wojny pałac w Winnej Górze przejęli Niemcy, a **w 1945 roku majątek został znacjonalizowany**. W 1963 w pałacu zaczął działać **Instytut Ochrony Roślin**, który funkcjonuje do dziś w sąsiednich zabudowaniach pofolwarcznych. W latach 2003-2018 pałac znajdował się w rękach prywatnego przedsiębiorcy – wytwórcy ceramiki łazienkowej.

Pałac został odkupiony w 2018 roku przez Wielkopolski Urząd Marszałkowski. Do 2020 pełnił funkcję filii Muzeum Ziemiaństwa Polskiego w Dobrzycy. Od 2021 roku funkcjonuje jako samodzielna jednostka: **Pałac Dąbrowski (www.palacdabrowski.pl)**

2.2.

DWÓR

Dwór, w którym przez trzy lata życia (1815-18) mieszkał gen. Dąbrowski powstał w latach 60. XVIII w. dzięki biskupowi Teodorowi Kazimierzowi Czartoryskiemu jako kolejna tego typu

rezydencja w Winnej Górze. Zajmował obszar między lasami na północy a winnicami na południu. W 1796 r. Pałac wraz z okolicznymi terenami został skonfiskowany przez władze pruskie. W 1807 roku Napoleon Bonaparte nadał generałowi Janowi Henrykowi Dąbrowskiemu Winną Górę (a także miasta Środa, Pyzdry, 10 folwarków i kilkanaście innych wsi).

Dąbrowski utworzył w pałacu tzw. Świątynię Zwycięstwa, w której umieścił swoje zbiory związane z walkami Polaków: obrazy i popiersia wodzów, a także kolekcje numizmatyczne, cenne meble i pamiątki rodzinne oraz z czasów wojen napoleońskich. Przedsięwzięcie to wpisywało się w rodzący się nurt tworzenia prywatnych kolekcji o charakterze muzealnym.

W XIX wieku Pałac był miejscem promieniowania polskości w jej nowoczesnym, oświeceniowym z ducha wydaniu. Bywały tu postacie zasłużonych dla polskiej sprawy narodowej: Julian Ursyn Niemcewicz, Władysław Syrokomla i Henryk Sienkiewicz. W okresie międzywojennym w pałacu mieszkała również słynna aliancka szpiegini, Klementyna Mańkowska, żona Andrzeja Mańkowskiego – prapraprawnuka gen. Dąbrowskiego.

2.3.

PAŁAC

Pałac w formie okazałego dworu z wysokim kolumnowym portykiem powstał w 1910 roku według projektu Stanisława Boreckiego. Budynek przybrał formy neoklasycystyczne z elementami cech barokowych – traktowane w tamtym czasie jako przejaw „stylu polskiego” mającego podkreślać odrębność posiadłości należących do Polaków. W podobnym duchu wiele wielkopolskich pałaców i dworów zbudował lub przetworzył w początkach XX wieku najbardziej wzięty architekt tamtego okresu w regionie i Poznaniu - Roger Sławski. Do pałacu przynależał folwark oraz obszerny ogród z dwoma stawami.

Do 1939 roku mieszkała tu rodzina Mańkowskich, w czasie okupacji majątek przejęli Niemcy, a w 1945 roku został on znacjonalizowany. Od 1963 roku gospodarzem pałacu i przyległych zabudowań folwarcznych był Instytut Ochrony Roślin w Poznania. W latach 2002-2018 pałac należał do Stanisława Hybnera, producenta ceramiki łazienkowej, który wyremontował budynek i wzbogacił go o nowe wyposażenie oraz – dyskusyjne z punktu widzenia artystycznego – dekoracje malarskie. W 2018 roku pałac został kupiony przez Wielkopolski Urząd Marszałkowski. Przez dwa lata działała w nim filia Muzeum Ziemiaństwa Polskiego w Dobrzycy. Od 1 stycznia 2021 roku w budynku działa nowa instytucja o charakterze centrum interpretacji dziedzictwa – Pałac Dąbrowski.

W 1987 roku w budynku urządzono salę pamięci poświęconą gen. Dąbrowskiemu (od 1997 roku w gestii gnieźnieńskiego Muzeum Początków Państwa Polskiego). Powiększona o dwa kolejne pomieszczenia funkcjonuje w Pałacu do dziś (została zachowana i utrzymana przez Stanisława Hybnera).

Opis pałacu

Z zewnątrz pałac prezentuje się niemal tak samo, jak w chwili powstania. Proporcjonalna horyzontalna bryła nakryta mansardowym dachem o trzynastoosiowej fasadzie wkomponowana jest malowniczo w zachowane założenie parkowe – pomiędzy dawnymi zabudowaniami folwarku po stronie południowej i kościołem – po północnej. Do głównego wejścia podkreślonego czterokolumnowym portykiem w wielkim porządku prowadzą kamienne schody.

Obecne wnętrza są wynikiem powojennych adaptacji i modyfikacji, z wyjątkiem okazałego dwukondygnacyjnego hallu wejściowego z antresolą i główną klatką schodową (pozostałe schody znajdują się w skrajnych ryzalitach – od południa i północy).

Budynek o powierzchni użytkowej 1400 m kw. ma trzy użytkowe kondygnacje: przyziemie o formie wysokiej mieszkalnej sutereny, główną kondygnację – *piano nobile* oraz poddasze, a w zasadzie pełnoprawne piętro osłonięte dolną połacią mansardowego dachu z lukarnami.

Rzuty, przekroje i kłady elewacji z czasów budowy pałacu zawiera Załącznik nr A.2. Regulaminu

Obecne rzuty i przekroje (inwentaryzację) zawiera Załącznik nr A.7. Regulaminu

2.4.

KOŚCIÓŁ

Późnobarokowy kościół pw. powstał w 1766 roku jako fundacja biskupa Teodora Czartoryskiego. Rozbudowany w 1863 roku o neogotycką sześcioboczną kaplicę (proj. Seweryn Mielżyński) przeznaczoną na wykonany wówczas sarkofag generała (na zwór grobowca Scypiona Afrykańskiego). Świątynia rozbudowana o transept i prezbiterium w stylu neobarokowym (łącznie z przeobrażeniem kaplicy) w 1912 roku według projektu Stanisława Boreckiego – autora budynku pałacu. Z postacią gen. Dąbrowskiego wiążą się – obecne w świątyni – dwa zamówione przez niego obrazy: „Cud św. Kazimierza”, „Cud św. Kingi” (1810-18, mal. Jan Gładysz).

3.

KONTEKST REGIONALNY – praca organiczna, jej prekursorki i prekursorzy

Wielkopolska znajdująca się w zaborze pruskim była regionem, w którym najsilniej na ziemiach polskich wybrzmiewały i były wcielane w życie idee pracy organicznej. Pojęcie to rozumiane było jako racjonalne działanie nakierowane na ekonomiczny, gospodarczy i edukacyjny postęp w obrębie wszystkich warstw społecznych, ze wskazaniem na rodzącą się klasę nowoczesnych przedsiębiorców tworzących zręby wydajnej i sprawnej gospodarki: zarówno rolnej jak i przemysłowej.

Całość społeczeństwa postrzegana była przez organiczników jako organizm, którego dobre funkcjonowanie zależy od działania jego poszczególnych elementów. Stąd też przymiotnik „organiczna”. Ten pozytywistyczny z ducha nurt był obecny w działaniach Wielkopolan niemal przez cały wiek XIX. Znany jest też pod nośną nazwą „najdłuższej wojny nowoczesnej Europy”. Działania na rzecz wzrostu zamożności i wykształcenia Polaków były bowiem traktowane jako narzędzie przeciwstawiające się polityce zaborcy i przygotowujące Polaków na czasy niepodległości.

W pracy organicznej ważną rolę odgrywała współpraca, samoorganizacja, zrzeszanie się, np. w kółkach rolniczych, chórach, bractwach kurkowych itp. (w granicach coraz bardziej represyjnego pod tym względem prawa).

Wśród wielkopolskich ziemian i przedstawicieli wolnych zawodów (a także duchownych) znajdowało się wielu organiczników. Byli to m.in.: Dezydery Chłapowski, Hipolit Cegielski, Karol Marcinkowski, Augustyn Szamarzewski, August Cieszkowski, Maksymilian Jackowski oraz Piotr Wawrzyniak. Ważną, choć niedoszacowaną w powszednim obiegu, rolę odrywały również kobiety: Emilia Szaniecka, Julia Woykowska, Jadwiga i Zofia Szembekówny, Zofia Moraczewska.

Aktywnym kobietom tego okresu poświęcony jest pkt 6.3. Wytycznych (pełna lista nazwisk oraz bibliografia)

Istotnymi instytucjami działającymi powiązаныmi z prekursorami i prekursorkami pracy organicznej w Wielkopolsce były Bazar Poznański oraz Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk.

Obfite informacje na temat pracy organicznej i organiczników znaleźć można w publikacjach wymienionych w bibliografii (pkt 6 niniejszych Wytycznych).

4.

STAN OBECNY

W powszechnej świadomości społeczeństwa **Winna Góra i Pałac Dąbrowski nie budzą dziś niemal żadnych skojarzeń**. W chwili przejęcia przez Wielkopolski Urząd Marszałkowski Pałac nie był wykorzystywany turystycznie ani muzealnie.

W Wielkopolsce, a zwłaszcza poza nią, śladowa jest też świadomość powiązań Winnej Góry z generałem Dąbrowskim. Dotyczy to zarówno miejsca pochówku, jak i ostatnich lat życia spędzonych w dworze będącym poprzednikiem dzisiejszego pałacu. Jeszcze mniej znane są losy późniejszych właścicieli i ich relacje ze znanymi wielkopolskimi społecznikami XIX wieku.

Pałac Dąbrowski – instytucja powołana do życia formalnie 1 stycznia 2021 roku **dopiero nadaje znaczenie miejscowości i budowli** – bardzo słabo uświadomionym na turystycznej mapie województwa i kraju.

To przede wszystkim od **jakości i atrakcyjności wystawy stałej** zależeć będzie sukces rozwijającej się obecnie instytucji.

4.1

STAN PAŁACU

Pałac jest wpisany do rejestru zabytków (dokumentacja konserwatorska dostępna jest w załączniku A.2. Regulaminu)

Budynek remontowany zarówno w okresie powojennym, jak i przez ostatniego właściciela znajduje się w dobrym stanie technicznym (szczegóły ekspertyzy technicznej zawiera Załącznik nr A.3. Regulaminu).

Modernizacji wymaga jednak ogrzewanie budynku, konieczne jest też zlikwidowanie zawilgoceń w pomieszczeniach przyziemia (wysokiej sutereny). Niezbędne jest też wprowadzenie rozwiązań umożliwiających pełną dostępność zabytku dla osób z niepełnosprawnościami (windy, likwidacje progów i innych przeszkód).

W ostatnich latach remontowi poddana Wozownia (po południowej stronie), która służyć ma urządzaniu wystaw czasowych.

Z oryginalnego urządzenia i wyposażenia pałacu nie zachowało się niemal nic. Pierwotną formę ma jedynie hol wejściowy na poziomie *piano nobile*. Śladem przekształceń dokonanych przez ostatniego właściciela są m.in. sala bilardowa w przyziemiu, naścienne i sufitowe malowidła w sali na poziomie *piano nobile* oraz liczne przeróbki poszczególnych pokoi (z licznymi nowo utworzonymi łazienkami o różnych formach).

Charakter quasi-muzealny mają jedynie sale z artefaktami (poziom *piano nobile*).

Niekorzystnie zaznaczają się w całym budynku elementy instalacji przeciwpożarowej widocznej na ścianach pomieszczeń i korytarzy.

Park pałacowy zachował do dziś swój osiowy geometryczny kształt, choć zieleń (starodrzew) oraz zagospodarowanie całego ogrodu wymagają gruntownej inwentaryzacji i rewaloryzacji.

Rzuty i zestawienia powierzchni Pałacu zawiera inwentaryzacja stanowiąca Załącznik nr A.7. Regulaminu

4.2

INNE INFORMACJE:

Dojazd:

przede wszystkim samochodem.

Miejscowość bardzo słabo obsługiwana komunikacją publiczną:

- autobusem PKS sześć razy dziennie (w tym trzy kursy szkolne – wrzesień-czerwiec, od poniedziałku do piątku).
- w odległości 2,5 km znajduje się też stacja PKP w sąsiednim Miłosławiu (7 pociągów dziennie w relacji Jarocin – Gniezno).

Baza noclegowa i gastronomiczna:

Brak.

Najbliższe usługi tego typu znajdują się w Miłosławiu.

4.3.

ATUTY I MANKAMENTY

Najważniejsze atuty miejsca:

- dobrze zachowany atrakcyjny obiekt stanowiący całość z interesującym założeniem ogrodowym;
- niewykorzystana dotąd (a zatem zaskakująca) historia związana z gen. Dąbrowskim oraz z wielkopolskimi organicznikami;
- malowniczy charakter wsi i jej zaciszny charakter;
- potencjalny efekt nowości po urządzeniu wystawy i nagłośnieniu jej istnienia – przyciągnięcie uwagi;

Najważniejsze mankamenty:

- brak bazy gastronomicznej i noclegowej;
- ustronne położenie, stosunkowo daleko od głównych szlaków komunikacyjnych, zła obsługa transportem publicznym;
- niemal całkowity brak autentycznych eksponatów i wyposażenia pałacu;
- niemal całkowity brak społecznej świadomości dotyczącej miejsca i związanej z nim historii.

5.

WYTYCZNE ZAMAWIAJĄCEGO

5.1.

AKTUALNE ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE INSTYTUCJI:

Pałac Dąbrowski (dalej: PD) ma być nowoczesnym centrum interpretacji historii oraz upowszechniania dziedzictwa, otwartym na różne rozumienia dziejów, znaczenia faktów,

W swej narracji PD zamierza **unikać sentymentalizmu i „pomnikowości”** w opowieści o Janie Henryku Dąbrowskim – postaci dominującej („założycielskiej”), wokół którego pojawiają się dwa kolejne wątki -- prekursorów i prekursorów pracy organicznej w Wielkopolsce (wraz z przełożeniem cech pracy organicznej na dzisiejszą rzeczywistość) oraz losy obecnego pałacu w Winnej Górze.

5.1.1. CELE INSTYTUCJI

- **integrowanie wokół idei – wolności, niepodległości państwowej, odpowiedzialności za los społeczeństwa;**
- **rozszerzanie świadomości dotyczącej historii i tożsamości regionu;**
- **pobudzanie do refleksji nad współczesnymi wyzwaniami związanymi z zamieszkiwanym przez siebie państwem i regionem.**

Istotne jest silne zaakcentowanie różnych (częściowo komplementarnych, a częściowo rozbieżnych) podejść do dążenia do niepodległości:

- ➔ **Dąbrowski – czyn zbrojny;**
- ➔ **organicznicy – praca** i budowanie podstaw ekonomicznych i społecznych, społeczeństwa obywatelskiego, poszanowania zasobów i krajobrazu, modernizacji.

Uwaga:

abstrahując od filozoficznego obciążenia pojęcia „modernizacja”, można powiedzieć, że organicznicy dokonywali właśnie modernizacji – odpowiadając na ówczesne potrzeby społeczne – biedę, głód, brak dostępu do rozwijającej się wówczas medycyny, brak dostępu do edukacji, głównie niewydolne rolnictwo i wszelkie tego skutki.

Ważnym elementem w działalności instytucji jest **przywracanie pamięci o kobietach i ich roli w historii – herstoria**. W tym wypadku kluczowymi postaciami są:

- obie żony gen. Dąbrowskiego – Gustawa von Rackel i Barbara Chłapowska – ta ostatnia szczególnie ze względu na koligacje z Dezyderym Chłapowskim – prekursorem pracy organicznej w Wielkopolsce,

- organiczniczki: Emilia Sczaniecka, Julia Woykowska, Jadwiga i Zofia Szembekówny, Zofia Moraczewska i in.

- Klementyna Mańkowska, żona Andrzeja Mańkowskiego – prapraprawnica gen. Dąbrowskiego, szpiegini aliancka w czasie IIWŚ, mieszkanka pałacu w Winnej Górze.

Informacje o proponowanych prekursorach i prekursorach pracy organicznej zawiera literatura rekomendowana na końcu niniejszych Wytycznych.

5.1.2. SPOSÓB REALIZACJI CELU

Cele powyższe instytucja ma realizować głównie poprzez niemuzealną, narracyjną wystawę stałą. Wystawa ma wypełnić każdą z trzech kondygnacji pałacu. Opcją jest pozostawienie części pokoi gościnnych na poddaszu, jako zaplecza „hotelowego” instytucji.

Forma i treść wystawy mają mieć charakter włączający i pobudzający do myślenia.

Po obejrzeniu ekspozycji odbiorca powinien wyjść raczej z pytaniami niż jednoznacznymi odpowiedziami dotyczącymi głównych zagadnień poruszanych w jej ramach.

Spodziewany charakter wystawy: narracyjna, niemuzealna.

Wskazane jest zrównoważone połączenie elementów nowych technologii cyfrowych z elementami „analogowymi”: scenograficznymi (m.in. makiety, np. z klocków typu „lego”), mechanicznymi, optycznymi (operowanie trikami optycznymi, światłem, lustrami itp.), interaktywnymi, rzemieślniczymi.

Preferowana jest przewaga elementów niewymagających zasilania elektrycznego – trwałych, nie ulegających doraźnym modom i podatności na szybkie technologiczne zużycie lub zestarzenie się.

Wskazane jest ograniczenie do niezbędnego optimum rozwiązań multimedialnych, z jednoczesną rezygnacją z form ekspozycji emitujących dźwięki słyszane przez wszystkich odbiorców ekspozycji (rekomendowane rozwiązanie: audioguide, słuchawki itp.).

Treść wystawy powinna być podana w sposób przystępny – komunikatywnym językiem, bez przeładowania informacjami oraz elementami graficznymi. Należy unikać specjalistycznego języka naukowego (żargonu) typowego dla historyków lub

historyków sztuki. Nie znaczy to jednak, że ekspozycja ma operować zbyt daleko idącymi uproszczeniami lub mieć infantylny charakter.

Warte rozważenia jest zatem dwutorowe przygotowanie narracji: na poziomie podstawowym pozwalające w szybki i syntetyczny sposób zapoznać się z poruszonymi wątkami, a na poziomie zaawansowanym – umożliwiające pogłębione zwiedzanie (za pomocą dodatkowych elementów wplecionych w główny nurt wystawy).

5.1.3 ODBIORCY

Odbiorcą tak wykreowanej wystawy mają być przede wszystkim, ale nie tylko, **osoby zainteresowane historią, dziedzictwem i tożsamością regionu**. Ekspozycja powinna być też atrakcyjna i inspirująca dla osób pozbawionych tego typu zainteresowań.

5.1.4. EFEKTY

W odczuciu wszystkich odbiorców wystawy ma być ona **przyjazna, estetyczna, oryginalna i zachęcająca do ponownych odwiedzin i/lub rekomendacji pałacu w Winnej Górze znajomym lub bliskim**.

Spodziewane odczucia po zwiedzeniu przyszłej wystawy to:

- świadomość doświadczenia czegoś nowego i inspirującego;
- poczucie dobrze spędzonego czasu – w sposób atrakcyjny i wartościowy;
- pozytywne, konstruktywne emocje;
- chęć powrotu.

5.1.5 WSTĘPNY UKŁAD WYSTAWY – INSPIRACJA

Zamawiający przygotował wstępny, szkicowy układ wystawy – z podziałem na poszczególne kondygnacje. Może on posłużyć za inspirację lub wskazówkę. Nie jest jednak wymagane podążanie za tym schematem. Przedstawiona praca ma pełne prawo wejść w kreatywną i uzasadnioną polemikę z proponowanym układem oraz proporcjami pomiędzy poszczególnymi tematami.

Nie jest jednak możliwa rezygnacja z któregośkolwiek z wymienionych niżej wątków. Niemniej, istnieje możliwość (w formie osobnego komentarza) wskazania na osłabienie lub rezygnację z określonej tematyki, jeśli autorzy pracy uznają, że może ona zakłócić lub zniekształcić ogólny przekaz ekspozycji.

Układ i podział wystawy – wstępna propozycja Zamawiającego:

1.

Kondygnacja główna (piano nobile)

Wejście na ekspozycję głównym wejściem – dominująca postać gen. Dąbrowskiego. Generał jako:

- żołnierz – najpierw w armii saskiej, później polskiej, uczestnik insurekcji kościuszkowskiej, twórca Legionów Polskich we Włoszech, generał Napoleona, szlak bojowy (m.in. wjazd do Poznania), czasy Księstwa Warszawskiego itd., aż do upadku Napoleona,
- w tej części zasygnalizowanie postaci Dezyderego Chłapowskiego, który przez krótki czas był adiutantem Dąbrowskiego – przejście narracyjne od Chłapowskiego do prekursorów pracy organicznej,
- przyjaciel Wybickiego i bohater hymnu narodowego,
- Dąbrowski prywatnie: mason, kosmopolita, kolekcjoner, dyplomata, mieszkaniec Winnej Góry, życie rodzinne Dąbrowskich, potomkowie, odesłanie do winnogórskiego kościoła, do grobu gen. Dąbrowskiego.

W części wystawy poświęconej Dąbrowskiemu pojawia się opowieść o jego czasach – europejskim kontekście historycznym i kulturowym.

2.

Przyziemie

Dominująca opowieść o losach pałacu w Winnej Górze – narratorka – Klementyna Mańkowska:

- historia dawnego pałacu, oryginalnej siedziby Dąbrowskiego,
- okoliczności powstania pałacu w roku 1910, czasy do 1939,
- początek niemieckiej okupacji – rozpoczęcie działalności szpiegowskiej Klementyny Mańkowskiej,
- okres okupacji niemieckiej,
- losy powojenne:
 - zajęcie pałacu przez okolicznych mieszkańców,
 - ulokowanie w pałacu siedziby Instytutu Ochrony Roślin,
 - początek XXI wieku – pałac w rękach prywatnego właściciela, Stanisława Hybnera.

W tej części ekspozycji możliwa aranżacja poszczególnych pomieszczeń odpowiadająca dawnym funkcjom (np. sypialnia Mańkowskiej, laboratorium IOR, łazienka Hybnera).

3.

Poddasze

Dominująca opowieść o prekursorach i prekursorach pracy organicznej:

- organicznicy jako liderzy zmian,
- ideowy kontekst pracy organicznej – czym był organicyzm,
- odesłanie na Szlak Pracy Organicznej,
- zasygnalizowane powstanie Wielkopolskie i jego organizacja jako emanacja pracy organicznej,

4.

Park

- zaprojektowanie traktu z pałacu do kościoła, do grobu generała,
- w części parku za pałacem zakłada się budowę makiety Szlaku Pracy Organicznej, np. poprzez zaznaczenie ciągami komunikacyjnymi granic obecnej Wielkopolski, a wewnątrz tej „mapy” lokowanie miniatur obiektów na Szlaku.

5.2

WYTYCZNE SZCZEGÓŁOWE DOTYCZĄCE ZAWARTOŚCI I FORMY PRACY KONKURSOWEJ

5.2.1.

W I etapie zadaniem konkursowym jest:

wstępny szkic scenariusza

Zadaniem Uczestników I etapu Konkursu jest przedstawienie w formie pisemnej i graficznej (w objętości i kształcie określonych Regulaminem) szkicowego scenariusza wystawy stałej oraz jej charakteru estetycznego i przestrzennego.

Zamawiający oczekuje:

- w formie pisemnej:

syntetycznej i czytelnej wstępnej koncepcji scenariusza wystawy i trasy zwiedzania oraz rozmieszczenia w jej obrębie (i w obrębie Pałacu) poszczególnych wątków wskazanych w pkt. 5.1.

Koncepcja powinna zawierać ogólną ideę przyjętych rozwiązań tłumaczącą: sposób wyboru i akcentowania zagadnień oraz – ich szacunkowe rozmieszczenie i strefowanie w obrębie trzech kondygnacji użytkowych budynku.

- w formie graficznej:

- a) ilustracji przedstawiających istniejące przykłady dobrych praktyk wystawienniczych mogące stanowić referencję lub inspirację dla dalszych prac projektowych;
- b) szkiców i schematów uczelnieńiających bądź ilustrujących tekst wstępnego scenariusza.

5.2.2.

W II etapie zadanie konkursowe obejmuje:

A. stworzenie szczegółowego scenariusza wystawy stałej,

B. zaprojektowanie trzech przykładowych sal wystawienniczych wystawy stałej.

A. SCENARIUSZ

Pierwszym z dwóch zadań Uczestników II etapu Konkursu jest stworzenie szczegółowego Scenariusza wystawy, który obejmie wszystkie wymienione wyżej wątki. Scenariusz w formie opisowej powinien przedstawiać:

- uszczegółowioną względem I etapu Konkursu ideę przyjętych rozwiązań tłumaczącą: sposób wyboru i akcentowania poszczególnych wątków oraz – ich rozmieszczenie i strefowanie w obrębie trzech kondygnacji użytkowych budynku;
- szczegółowy opis trasy zwiedzania od wejścia do PD, przez kolejne kondygnacje (zgodnie z proponowanym przebiegiem trasy), aż do wyjścia z budynku (wymagane są czytelne schematy przedstawiające przebieg trasy i hasłowy opis przeznaczenia poszczególnych pomieszczeń);
- szczegółowy opis merytorycznej zawartości poszczególnych pomieszczeń i stref budynku;

- opis proponowanych rozwiązań wystawienniczych – urządzeń, ekspozytorów, gablot, tablic, infografiki itp. (wraz z przykładowymi ilustracjami obrazującymi w/w propozycje);
- wskazanie miejsc na wypoczynek, kawiarenkę, punkt promocyjny, recepcję, ogólnodostępne sanitariaty;
- wskazanie miejsca na pokoje gościnne (wraz z określeniem ich przybliżonej liczby/powierzchni);
- wskazanie lokalizacji pomieszczeń służbowych (administracja, pomieszczenia techniczne, magazyny, sanitariaty);
- wskazania dotyczące opcjonalnej trwałej zmiany kształtu i powierzchni niektórych pomieszczeń (w wyniku przebudowy/podziału/połączenia lub wykonania nowych otworów drzwiowych/przejść);
- wskazanie optymalnej lokalizacji dźwigu osobowego (wraz z ew. modyfikacją układu komunikacyjnego w budynku).

Scenariusz ten powinien być rozwinięciem wstępnej koncepcji zaprezentowanej w I etapie konkursu (z modyfikacjami wynikającymi z dalszej analizy sytuacji oraz rezultatów spotkania z Zamawiającym w II etapie).

B. SALE WYSTAWIENNICZE

Drugim zadaniem Uczestników II etapu Konkursu jest stworzenie projektu jednego pomieszczenia wystawienniczego. Jego wskazanie należy do Uczestników Konkursu. Dotyczy to zarówno pomieszczenia w budynku, jak i prezentowanej w nim tematyki, z następującymi zastrzeżeniami:

- powierzchnia przestrzeni wystawienniczej nie może być mniejsza niż 50 metrów kw.;
- tematyka musi dotyczyć jednego aspektu wystawy (np. wybranego wątku związanego z gen. Dąbrowskim lub kwestii pracy organicznej albo historii Pałacu);

Projekt powinien zostać przedstawiony za pomocą:

- rzutu w skali 1:50

- co najmniej trzech wizualizacji, które w najpełniejszy i czytelny sposób przedstawią zamiar projektowy oraz jego charakter.

Na rzucie i wizualizacjach muszą znaleźć się wszystkie elementy scenografii: wyposażenie, proponowane rozwiązania barwne, typograficzne, graficzne, oświetleniowe.

Rzutom i wizualizacjom musi towarzyszyć szczegółowy opis zastosowanych rozwiązań (tworzywa, działanie, cel zastosowania konkretnego urządzenia/ekspozytora/innego elementu, spodziewane oddziaływanie na zmysły odbiorcy, trwałość, rodzaj oświetlenia, kwestie akustyczne itd.).

Obowiązkowym elementem koncepcji jest też pełna treść narracji, która pozwoli ocenić komunikatywność oraz poprawność merytoryczną proponowanej opowieści zgodnie z wymaganiami wskazanymi w pkt. 5.1.2. niniejszych Wytycznych.

6.

BIBLIOGRAFIA

6.1.

WOKÓŁ POSTACI JANA HENRYKA DĄBROWSKIEGO

Generał Jan Henryk Dąbrowski 1755-1818 w 200-rocznicę śmierci, pod red. W. Molika, Poznań 2018

Jan Henryk Dąbrowski (1755-1818). Bohater narodowy, pod red. W. Molika, Poznań 2005.

Pachoński Jan, *Generał Jan Henryk Dąbrowski 1755-1818*, Warszawa 1981;

Rezler Marek, *Jan Henryk Dąbrowski 1755-1818*, Poznań 1982;

Mańkowska Bogusława z Dąbrowskich, *Pamiętniki*, Poznań 1881.

Czubaty Jan, *Wodzowie i politycy. Generalicja polska lat 1806-1815*, Warszawa 1993;

Rola Roman, *Henryk Dąbrowski (1755-1818)*, Poznań 1918;

Ruszczyc Marek, *Potomkowie generała*, Warszawa 1986;

Skałkowski Adam, *Jan Henryk Dąbrowski (1755-1818). Część I, U schyłku dni Rzeczypospolitej (1755-1795)*, Warszawa 1904;

Skałkowski Adam, *Jan Henryk Dąbrowski przed wyprawą do Wielkopolski*, Poznań 1924;

Juliusz Willaume, *Jan Henryk Dąbrowski 1755-1818*, [w:] *Wielkopole XIX w.* pod red. W.

Jakóbczyka, t. II, Poznań 1969, s.45-69;

6.2

WOKÓŁ POSTACI ORGANICZNIKÓW

Chodzi o sylwetki takich postaci/rodzin ziemiańskich historycznie związanych z ruchem organicznikowskim jak: Chłapowscy, Potworowscy, Skórzewscy, Morawscy, Działyńscy, Raczyńscy, Mielżyńscy, oraz postaci: K. Marcinkowski, H. Cegielski; M. Jackowski, P. Wawrzyniak, A. Cieszkowski.

Materiały :

Chłapowski Dezydery, *Chłapowscy. Kronika rodzinna*, uzupełnił i przygotował do druku K. Chłapowski, Warszawa 1998.

Chłapowski, Dezydery, Potworowscy. *Kronika rodzinna*, Wydawnictwo DiG Warszawa 2002

Leitgeber, Sławomir, *Morawscy herbu Nałęcz I. 600 lat dziejów rodziny*, Poznań 1997

Górcy herbu Boża Wola. *Przodkowie i potomkowie generała Franciszka Górskiego*, pod red. Krystyny Górskiej-Gołaskiej, Wydawnictwo PTPN, Poznań 2000.

Morawski, Krzysztof, *Wspomnienia z Turwi*, Wydawnictwo Literackie, Kraków 1981.

Morawski, Krzysztof, *Z Krakowa i Wielkopolski*, Wydawnictwo Mayfly, Warszawa 2016.

Raczyński, hr. Edward, *Rogalin i jego mieszkańcy*, Rada Miejska Poznania, Poznań 1991.

Opracowania:

Molik, Witold Życie codzienne ziemiaństwa w Wielkopolsce w XIX i na początku XX wieku : kultura materialna (1949-). Wydawnictwo Poznańskie, 1999.

Wielkopole XIX w. pod red. W. Jakóbczyka, t. I i t. II, Poznań 1969;

Witold Molik, Teksty wybrane, Poznań 2019, s. 49-150; 235-286; 429-450;

Ziemiaństwo wielkopolskie, w kręgu arystokracji pod red. Andrzeja Kwileckiego, Poznań 2004, s. 231-300 (sylwetki Dezyderego Chłapowskiego, Hipolita Cegielskiego, Andrzej Mańkowski)

Wielkopole XX wieku, praca zbiorowa pod red. A. Gulczyńskiego, Poznań 2001.

Molik, Inteligencja polska w Poznańskim w XIX i pocz. XX wieku, Poznań 2009

Etos Wielkopolan :antologia wybranych tekstów o społeczeństwie Wielkopolski z drugiej połowy XIX i XX wieku, wybór W. Molik, Poznań 2005.

Zdzisław Grot, Hipolit Cegielski, Poznań 2000 (seria wznowienia)

6.3.

WIELKOPOLSKIE EMANCYPANTKI, KOBIETY W RUCHU ORGANICZNIKOWSKIM W WIELKOPOLSCE / POSTACI KOBIET POWIĄZANE Z KRĘGAMI ZIEMIAŃSKIMI W XIX WIEKU I NA POCZ. XX W.

- 1) w kręgu Mielżyńskich z Miłosławia: Narcyza Żmichowska, Julia Węgierska, Tekla Dobrzyńska, Franciszka Mielżyńska (wystawa w Muzeum Narodowym w 2018 roku - kuratorka Agnieszka Murawska)
- 2) Klementyna z Tańskich Hoffmanowa – pisarka i działaczka oświatowa na emigracji, prekursorka działań na rzecz emancypacji
- 3) Emilia Szczaniecka
- 4) Klementyna Potocka
- 5) Fanny Koczorowska
- 6) Celestyna Działyńska (żona Tytusa)
- 7) Maria Zamoyska (Wspomnienia)
- 8) Jadwiga z Działyńskich generałowa Zamoyska – matka Marii i siostra Jana Działyńskiego (Wspomnienia)
- 9) Chłapowska Wanda z Potworowskich (Kopaszewo)
- 10) Róża z Potockich Raczyńska (Rogalin)w: Raczyński, Edward, Pani Róża z domu Potocka, Synowa Zygmunta Krasińskiego, potem Edwardowa Raczyńska, Literackie Towarzystwo Wydawnicze, Warszawa 1997.
- 11) Tzw. „matki chrzestne powstania wielkopolskiego”
Aniela Tułodziecka, Janina Omańkowska, Helena Rzepecka, Zofia Sokolnicka – założycielki Towarzystwa Wzajemnego Wspierania się Przyjaciółek i Opieki nad Dziećmi WARTA
- 12) Bibiana Moraczewska – siostra Jędrzeja historyka, działalność społeczna zamiast powstania po 1863 r., jedna z entuzjastek, znajoma Narcyzy Żmichowskiej, autorka wspomnień : Moraczewska Bibiana, *Dziennik Bibianny Moraczewskiej. Wydany z oryginału przez wnuczkę dr Dobrzyńską-Rybicką*, Poznań 1911.
Czytaj więcej: <https://histmag.org/Niezwykłe-losy-Bibianny-Moraczewskiej-1811-1887>
- 13) Wirydianna Fiszerowa, *Dzieje moje własne i osób postronnych. Wiązanka spraw poważnych, ciekawych i błahych*, z francuskiego przełożył Edward Raczyński, Wydawnictwo Świat Książki, Warszawa 1998
- 14) Górską, z Chłapowskich Antonina, Wspomnienia, Biblioteka Narodowa, rkps II.9778.
- 15) Górską, z Łubieńskich Maria, *Gdybym mniej kochała. Dziennik lat 1889–1895*, Wydawnictwo Książkowe Twój Styl, Warszawa 1996.
- 16) Górcy herbu Boża Wola. Przodkowie i potomkowie generała Franciszka Górskiego, pod red. Krystyny Górskiej-Gołaskiej, Wydawnictwo PTPN, Poznań 2000

6.4.

LOSY PAŁACU W WINNEJ GÓRZE

Klementyna Mańkowska *Moja misja wojenna*, Dom Wydawniczy REBIS, Poznań 2022.

W tekście W. Molika (poniżej publikacja zbiorowa) są zaczerpnięte ze źródeł opisy sal w pałacu w Winnej Górze z czasów Dąbrowskiego; w tekście Violetta Julkowskiej życie prywatne i siedziby rodzinne Dąbrowskiego – oba teksty w:

Generał Jan Henryk Dąbrowski 1755-1818 w 200-rocznicę śmierci, pod red. W. Molika, Poznań 2018

Mańkowska Bogusława z Dąbrowskich, *Pamiętniki*, Poznań 1881. (opis dawnego pałacu przed przebudową oraz Sali pamiątek według projektu J.H. Dąbrowskiego)

Mańkowski Andrzej Emeryk, *Kronika domowa Mańkowskich*, Oficyna Wydawnicza ASTRA, Warszawa 2017.

Skalkowski Adam, *Jan Henryk Dąbrowski (1755-1818)*. Część I, *U schyłku dni Rzeczypospolitej (1755-1795)*, Warszawa 1904; (zawiera szczegółowy opis kolekcji dzieł sztuki/zbiorów różnych J.H. Dąbrowskiego z okresu drezdeńskiego, przywiezionej do Warszawy w 1793 r.)

Moda w ziemiańskim świecie, katalog wystawy W. Molik , Muzeum Ziemiaństwa Dobrzyca 2021.

6.5.

ARTYKUŁY I OPRACOWANIA OGÓLNE

R. J a w o r s k i, Kilka refleksji nad dziejami Wielkopolanek w XIX i na początku XX wieku, [w:] *Kobieta i społeczeństwo na ziemiach polskich w XIX w. Zbiór studiów*, red. A. Żarnowska, A. Szwarc, Warszawa 1990, s. 33. 12

D. W a r z y k o w s k a- W i e r c l o c h o w a, Emilia Sczaniecka. *Opowieść biograficzna*, Warszawa 1970, s. 566 l n. 13

Strzegą polskości, [w:] *Kronika kobiet*, oprac. zespół pod ker. M. Michałka, Warszawa 1993, s. 347.

Dzieła Klementyny Hoffmanowej, red. N. Żmichowska, Warszawa 1876,

Równe prawa i nierówne szanse. *Kobiety w Polsce międzywojennej*. Zbiór studiów, red. A. Żarnowska, A. Szwarc, Warszawa 2000, s. 6. 19

D. W a r z y k o w s k a -W i e r c l o c h o w a, Stan badań nad dziejami kobiety polskiej, "Kultura i Społeczeństwo" 1963, t. VII, nr I, s. 100.

M. A b r a m, Problem wykształcenia kobiet w publicystyce poznańskiej XIX wieku. Studium Porównawcze, [w:] Humanistyka i pleć. Studia kobiece z psychologii, filozofii i historii, red. J. Miluska, E. Pakszys, t. I, Poznań 1995, s. 170

W. M o l i k, Ziemiarki wielkopolskie w codziennych zajęciach gospodarczych i w pracy społecznej w drugiej połowie XIX w. i na początku XX wieku, [w:] Kobieta i kultura życia codziennego: wiek XIX i XX. Zbiór studiów, red. A. Żarnowska, A. Szwarc, t. V, Warszawa 1997, s. 181-190.

W. M o l i k, Z badań nad studiami uniwersyteckimi Wielkopolanek na przełomie XIX i XX wieku, [w:] Kobieta i edukacja na ziemiach polskich w XIX i XX wieku, t. II, cz. 2, red. A. Żarnowska, A. Szwarc, Warszawa 1995, s.

D. M a z u r c z a k, Kobiety na Uniwersytecie Poznańskim w okresie międzywojennym, [w:] Alma Mater Posnaniensis. W 80. Rocznicę utworzenia Uniwersytetu w Poznaniu, Poznań 1999, s. 166

N. S t e g m a n, Wielkopolskie wzorce kobiecej aktywności społecznej w życiu codziennym na przełomie XIX i XX wieku, [w:] Kobieta i kultura życia codziennego: wiek XIX i XX. Zbiór studiów, red. A. Żarnowska, A. Szwarc, t. V, Warszawa 1997, s. 369.

K. M a k o w s k i, Rodzina poznańska w I połowie XIX wieku, Poznań 1992S.

L e i t g e b e r, O życiu towarzyskim w Wielkopolsce w XIX i XX wieku. Jak je pamiętam, Poznań 2001.

Grażyna Wyder, WIELKOPOLSKIE "EMANCYPANTKI" W ŚWIETLE AKTUALNYCH BADAŃ HISTORYCZNO-SOCJOLOGICZNYCH, Studia Zachodnie, Zielona Góra 2005.

Wielkopolski słownik biograficzny, Warszawa-Poznań 1983.

Baszko Agnieszka, *Działalność Bibianny Moraczewskiej w ruchu konspiracyjno-narodowym na terenie Wielkiego Księstwa Poznańskiego*, „Poznański Rocznik Archiwalno-Historyczny” R. 10/11.

Caban Wiesław, *Kobiety i powstanie styczniowe*, [w:] *Kobiety i świat polityki. Polska na tle porównawczym w XIX i w początkach XX wieku*, pod redakcją Anny Żarnowskiej i Andrzeja Szwarca, Warszawa 1994.

6.6.

INSPIRACJE

Album z foto-narracjami:

Zatrzymani w spojrzeniu. Wielkopolan album rodzinny — fotografie do roku 1919, red. Andrzej Niziołek, współpraca Magdalena Warkoczewska, wstęp Przemysław Matusik, Wydawnictwo Muzeum Narodowego w Poznaniu, Poznań 2000,

(zawiera kilkaset zdjęć mieszkańców Wielkopolski wraz z historiami prywatnymi) album ułożony tematycznie zawiera rodziny z różnych sfer społecznych i reprezentujące 3 narodowości zamieszkujące Wielkopolskę.